

УДК 681.5

О.В.Бажинов, професор, д-р техн. наук,

С. П. Рожков, аспірант,

С.Е. Рожкова, доцент, канд. техн. наук

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

вул. Петровського, 25, м. Харків, Україна, 61002

rogkov_s@mail.ru

ВИБІР КОНСТРУКЦІЇ АКТУАТОРА ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ У ЕЛЕКТРОМАГНІТНІЙ ПІДВІСЦІ АВТОМОБІЛЯ

Виконано огляд існуючих конструкцій циліндричних лінійних машин на постійних магнітах та сформульовано основні критерії вибору конструкції актуатора, найбільш придатної для використання у підвісці автотранспортних засобів.

Ключові слова: *підвіска автомобіля, циліндричний лінійний двигун, постійні магніти.*

Постановка проблеми. Основною вадою сучасного електромобіля є його малий запас ходу. Джерела електричної енергії мають обмежену ємність та велику собівартість, що накладає значні обмеження на використання електромобілів. Тому в значній мірі стає питання підвищення енергоефективності самого електромобіля. Одним зі шляхів є впровадження рекуперації механічної енергії руху та коливань електромобіля у електричну енергію в бортовій мережі. Механічна енергія коливань автомобіля, що перетворюється звичайним амортизатором у теплову енергію, може бути перетворена в електричну енергію за допомогою регенеративної електромагнітної підвіски. В такій підвісці в якості актуатора (виконавчого пристрою) можуть бути використані лінійні двигуни різних конструкцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні існує багато типів лінійних електричних машин. Основною перевагою цих машин, завдяки якій вони знаходять широке застосування у різних технічних галузях, є можливість перетворення прямолінійного руху у електричну напругу та зворотно без використання конвертуючих механічних пристроїв. Такі машини використовують у разі потреби в точному позиціонуванні виконавчих пристроїв, наприклад, при здійсненні маніпуляцій роботами, у пристроях з високими прискореннями [1] та у випадках необхідності в виконавчих пристроях з малою інерційністю [2].

Для використання у автомобільній галузі найбільш ефективними та практичними є циліндричні лінійні машини (ЦЛМ) на постійних магнітах. У порівнянні із звичайними електричними машинами вони мають кращі енергетичні та температурні характеристики. Крім того, якщо розглядати ЦЛМ з точки зору використання в автомобілі, вони як найкраще відповідають особливостям конструкції підвіски завдяки циліндричній формі, яка співпадає з формою звичайного амортизатора. Це дозволяє роздвигатися використанню ЦЛМ як plug-n-play пристрій [3]. У [4] пропонується використовувати ЦЛМ у якості амортизатора разом з пружиною, а габаритні параметри пристрою дозволяють замінити традиційний амортизатор в передній стійці без зміни конструкції підвіски.

Мета статті. Метою даної роботи є формування основних критеріїв для подальшого вибору оптимальної конструкції ЦЛМ на основі аналітичного огляду існуючих типів конструкції ЦЛМ, з точки зору використання як актуатора у підвісці автомобіля.

Матеріали та результати досліджень. Аналіз літературних джерел [4], [5], [6] показав, що найбільш ефективним з точки зору використання у автомобільній підвісці є трьохфазні безконтактні ЦЛМ на постійних магнітах.

Використання у підвісці автомобіля ЦЛМ як plug-n-play пристроїв накладає деякі обмеження на їх конструкцію та масо-габаритні параметри. Крім того, ЦЛМ має забезпечувати достатню для демпфірування коливань силу на штоку та працездатність в усьому експлуатаційному температурному діапазоні.

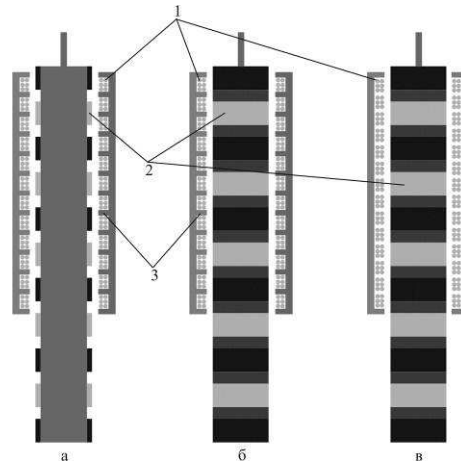
На сьогодні існує декілька основних конструкцій ЦЛМ, які дозволяють їх використання у автомобільній підвісці. Вони відрізняються взаємним розташуванням магнітів та обмоток, конструкцією магнітної системи, способом укладки обмоток та типом намагнічування магнітної системи.

Треба зауважити, що досить важливим є вибір магнітних матеріалів, що повинні забезпечувати необхідні енергетичні показники та здатність зберігати свої властивості при рості температури до 120°C.

Принципи функціонування ЦЛМ дають можливість використання двох типів конструкції – з внутрішнім (рисунок 1, а) та зовнішнім (рисунок 2, а) розташуванням магнітної системи. В свою чергу, при використанні внутрішнього розташування магнітної системи ЦЛМ можуть бути розділені по

конструкції магнітної системи. В першому випадку магніти розташовані на поверхні штоку (рисунок 1, а), в другому шток сформований з магнітів у формі дисків (рисунок 1, б).

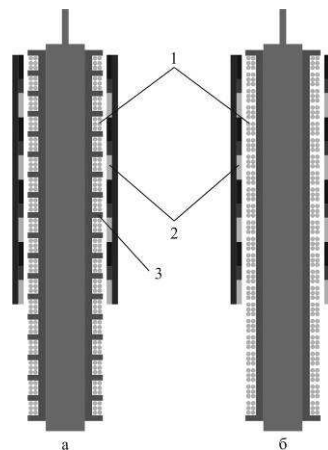
Крім того, ЦЛМ класифікуються за типом укладки обмоток. Можна використовувати безпазову укладку обмоток (рисунок 1, в та рисунок 2, б) або обмотку, що укладена в пази (рисунок 1, а, б та рисунок 2, а).

1 – обмотка; 2 – магніти; 3 – пази

Рисунок 1 – Варіанти конструкції ЦЛМ з внутрішнім розташування магнітів:

а – ЦЛМ з розташування магнітів на поверхні штоку та обмоткою, укладеною в пази; б – ЦЛМ зі штоком, сформованим з магнітів у формі дисків та обмоткою, укладеною в пази; в – ЦЛМ зі штоком, сформованим з магнітів у формі дисків та безпазовою конструкцією обмотки

1 – обмотка; 2 – магніти; 3 – пази

Рисунок 2 – Варіанти конструкції ЦЛМ із зовнішнім розташування магнітів:

а – ЦЛМ з обмоткою, укладеною в пази; б – ЦЛМ з безпазовою конструкцією обмотки

Стосовно типу намагнічування магнітної системи ЦЛМ, вона може бути трьох типів:

- аксіально намагнічені магніти [5];
- радіально намагнічені магніти з полюсами з магніто-м'якого матеріалу [6];
- квазі-Халбах магнітний масив [3].

При виборі однієї з цих конструкцій треба враховувати вимоги, що накладаються на виконавчий пристрій, використовуваний у автомобільній підвісці:

- щільність сили – геометричні параметри підвіски накладають суттєві обмеження на співвідношення сили на штоку пристрою до його об'єму;
- оптимізація втрат у електромагнітній системі ЦЛМ для забезпечення енергоефективності системи;
- обмоточна частина повинна бути встановлена на підресореній масі, щоб уникнути використання рухомих контактів;
- одна з частин ЦЛМ повинна бути довша за іншу, для забезпечення максимального робочого діапазону машини;

- конструкція машина повинна забезпечити її аварійне функціонування, у випадку відмови системи керування у якості некеруваного демпферного пристрою;
- ЦЛМ як актуатор має бути plug-n-play пристроєм, тобто його встановлення не повинно вимагати зміння конструкції інших частин підвіски;
- ЦЛМ повинна відповідати умовам швидкодії системи, для вчасного реагування на зміну умов руху автотранспортного засобу;
- мінімізація вартості пристрою, яка в значній мірі обумовлена вартістю магнітів, за рахунок вибору відповідної конструкції магнітної системи;
- конструкція повинна витримувати такі ж самі механічні навантаження, як і стандартний пасивний амортизатор.

Варіанти конструкції зі штоком, виконаним з магнітів (рисунок 1, б, в), не задовольняють умові механічної міцності через спосіб кріплення магнітів, тому треба розглядати тільки варіанти конструкції, зображені на рисунку 1, а та рисунку 2, а, б.

Як було показано у [3], найбільш ефективною за магнітними параметрами є квазі-Халбах магнітна система. Завдяки особливостям розташування магнітів у масиві досягається концентрування магнітного потоку вздовж однієї з поверхонь полого циліндра (внутрішньої чи зовнішньої), а з іншої магнітний потік стає близьким до нуля. Якщо використовувати квазі-Халбах магнітний масив у ЦЛМ, то можна сконцентрувати весь магнітний потік у внутрішній частині машини, що забезпечить високі значення щільності сили. Якщо говорити про застосування ЦЛМ у якості автомобільного амортизатора, то стає очевидним, що для використання квазі-Халбах магнітної системи підходять дві конструкції – з зовнішнім розташуванням магнітів (рисунок 2, а, б) та з внутрішнім на поверхні штока (рисунок 1, а). Ці дві конструкції задовольняють максимальній кількості наведених умов. Але конструкція з зовнішнім розташуванням магнітів дозволяє уникнути застосування ковзаючі контактів.

Висновки. Таким чином, згідно сформульованих умов до актуатора електромагнітної підвіски можна зробити попередній висновок, що найбільш придатним для використання у електромагнітній підвісці автомобіля є ЦЛМ з зовнішнім розташуванням магнітів та обмоткою, вкладеною в пази. Саме така конструкція дозволяє реалізувати максимум умов, які буди перелічені вище.

Бібліографічний список використаної літератури

1. Meessen K.J. Analysis and design of a slotless tubular permanent magnet actuator for high acceleration applications / K.J.Meessen, J.J.H.Paulides, E.A.Lomonova // Journal of applied physics. – 2009 – vol.105 – pp. 07F110-1 - 07F110-3.
2. Budig P.-K. The application of linear motors / P.-K. Budig // Proc. of IEEE Power Electronics and Motion Control Conference – 2000 – vol. 3 – pp. 1336-1341.
3. Gysen B. Design aspects of an active electromagnetic suspension system for automotive applications / B.Gysen, J.Jansen, J.Paulides, E.Lomonova // Industry Applications, IEEE transactions on, vol.45 – 2009 – pp. 1589–1597.
4. Janssen J. Design of active suspension using electromagnetic devices: master's thesis / J.Janssen – Eindhoven University of Technology – 2006 – p. 96.
5. Allen J.A. Design of active suspension control based upon use of tubular linear motor and quarter-car model: master's thesis / J.A.Allen – Texas A&M University – 2008 – p. 137.
6. Oly D. Paz. Design and performance of electric shock absorbers: master's thesis / Oly D. Paz – Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College – 2004 – p. 70.

Надійшла до редакції 13.05.2013 р.

Бажинов А.В., Рожков С.П., Рожкова С.Э. Выбор конструкции актуатора для использования в электромагнитной подвеске автомобиля

Выполнен обзор существующих конструкций цилиндрических линейных машин на постоянных магнитах и сформулированы основные критерии выбора конструкции актуатора, наиболее пригодной для использования в подвеске автотранспортных средств.

Ключевые слова: подвеска автомобиля, цилиндрический линейный двигатель, постоянные магниты.

Bazhinov A.V., Rozhkov S.P., Rozhkova S.E. The review of actuators design for electromagnetic suspension

The review of existing tubular linear machines on permanent magnets is made, and the main choice criteria for the most suitable design of it for using in vehicle suspension formulated.

Keywords: automobile suspension, tubular linear machine, permanent magnets.